

CYNGOR SIR YNYS MÔN

Cofnodion y cyfarfod hybrid a gynhaliwyd ar 28 Hydref 2025

YN BRESENNOL:

Y Cynghorydd Non Dafydd (Cadeirydd)
Y Cynghorydd Dafydd Rhys Thomas (Is-gadeirydd)

Y Cynghorwyr Geraint Bebb, Paul Ellis, Jeff M Evans, Neville Evans, Douglas Massie Fowle, Glyn Haynes, Kenneth P Hughes, Carwyn Jones, John Ifan Jones, R LI Jones, G O Jones, Dyfed Wyn Jones, Pip O'Neill, Llio Angharad Owen, Derek Owen, Gary Pritchard, Alun Roberts, Dafydd Roberts, Keith Roberts, Margaret Murley Roberts, Nicola Roberts, Ken Taylor, Alwen Pennant Watkin, Ieuan Williams, Robin Williams, Sonia Williams ac Arfon Wyn

WRTH LAW:

Prif Weithredwr,
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro,
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151,
Pennaeth Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo,
Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd,
Pennaeth Gwasanaethau Oedolion,
Pennaeth Democratiaeth,
Rheolwr Perfformiad a Phrosiectau (GP),
Swyddog Pwyllgorau (MEH),
Swyddog Gweddarlledu Gwasanaeth Pwyllgorau (FT).

YMDDIHEURIADAU:

Y Cynghorwyr T LI Hughes MBE, A M Jones, Jackie Lewis, Euryrn Morris, Dylan Rees a Liz Wood

Dirprwy Brif Weithredwr,
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol,
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc,
Pennaeth Proffesiwn (Adnoddau Dynol) a Thrawsnewid'
Pennaeth Gwasanaethau Tai.
Swyddog Cyfathrebu (GJ).

1. DATGANIAD O DDIDDORDEB

Ni dderbyniwyd yr un datganiad o ddiddordeb.

2. RHYBUDD O GYNNIG

Derbyniwyd y Rhybudd o Gynnig canlynol gan y Cynghorydd Kenneth P Hughes:-

'Rydym ni fel Grŵp Annibynwyr Môn yn galw ar Gyngor Sir Ynys Môn i gymryd pob cam posibl er mwyn rhoi pwysau ar Lywodraeth Cymru i ail agor Pont y Borth fel mater o frys.

Cafodd y cau ei wneud heb ymgynghori ymlaen llaw a heb hysbysu'r Cyngor Sir'.

Dywedodd y Cyngorydd Kenneth P Hughes bod pethau wedi symud yn eu blaen ers i Grŵp Annibynwyr Môn gyflwyno'r cynnig. Dywedodd bod y Grŵp yn cefnogi'r Rhybudd a gyflwynwyd gan y cyngorydd Sonia Williams fel y nodir isod.

Eiliwyd y cynnig gan y Cyngorydd Derek Owen.

Roedd y gwelliannau i'r Rhybudd o Gynnig gan y Cyngorydd Sonia Williams fel a ganlyn:-

'Rydym ni fel Cyngor yn erfyn ar Lywodraeth Cymru i gyfathrebu â'r Cyngor Sir a dinasyddion ynglŷn â gwaith cynnal a chadw ar y bont ac i beidio â chau'r bont heb rybudd yn y dyfodol.

Rydym hefyd yn siomedig nad yw Llywodraeth Cymru wedi dal y contractwyr i gyfrif ac am eu hamharoddrwydd i ystyried y cysylltiadau rhwng Môn a'r tir mawr a'r effaith ar drigolion a chymunedau'r Ynys.

Gofynnwn i Lywodraeth Cymru gamu i'r adwy a chynnig cymorth i fusnesau tref Porthaethwy, sydd wedi dioddef llawer oherwydd yr holl broblemau efo'r Bont dros y 3 blynedd diwethaf. Mae busnesau, yn enwedig busnesau lletygarwch, wedi dioddef yn sgil cau'r bont dros nos.'

Eiliwyd y cynnig gan y Cyngorydd Robin Williams.

Derbyniwyd y Cynnig diwygiedig yn unfrydol.

Dywedodd y Cyngorydd Dyfed W Jones ei fod yn derbyn nad oedd dewis ond cau Pont y Borth yn ddiweddar am resymau diogelwch, fodd bynnag, mae'r ansicrwydd yn achosi problemau i bobl sydd angen croesi'r bont i'r tir mawr i weithio, ac mae busnesau hefyd wedi cael eu heffeithio yn sgil cau'r bont yn ddirybudd. Nododd bod nifer o sesiynau briffio wedi cael eu cynnal ers 2022 i drafod cynnal a chadw a chau'r bont ond mae diffyg cyfathrebu rhwng Llywodraeth Cymru a'r Cyngor o hyd. Mynegodd yn gryf y dylai Llywodraeth Cymru a'r Contractwyr a benodwyd i wneud y gwaith cynnal a chadw ar y bont gyfathrebu'n llawn â'r Cyngor i osgoi sefyllfaoedd lle mae'n rhaid cau'r bont yn sydyn heb rybudd.

Dywedodd Arweinydd y Cyngor ei fod yn falch o weld bod y pleidiau gwleidyddol yn unedig ynglŷn â mater sy'n bwysig i'r Cyngor a thrigolion Ynys Môn sy'n rhwystredig ac yn poeni oherwydd yr ansicrwydd ynglŷn â Phont y Borth a'r pryder y gallai gau'n ddirybudd eto, fel sydd wedi digwydd yn ddiweddar. Dywedodd mai Llywodraeth Cymru sy'n gyfrifol am y bont ac y dylai fod yn atebol am yr aflonyddwch parhaus i drigolion a busnesau lleol. Mae'r Cyngor, yr Aelod o'r Senedd a'r Aelod Seneddol wedi pwysu ar Lywodraeth Cymru mewn perthynas â gwytnwch y croesiad dros y bont i'r tir mawr. Mae trafodaethau wedi cael eu cynnal â'r Gweinidog dros Drafnidiaeth a Gogledd Cymru - Mr Ken Skates AS ynglŷn â'r ansicrwydd ynglŷn â'r bont. Mae trafodaethau hefyd wedi cael eu cynnal â Phennaeth Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru gan fod de'r Ynys yn ddibynnol ar y criwiau tân o Fangor.

Dywedodd y Cyngorydd Carwyn Jones ei fod yn cytuno â sylwadau ei gyd-Aelodau a nododd ei fod yn ymwybodol o'r pwysau y mae'r Arweinydd a'r Dirprwy Arweinydd a'r Aelodau Lleol wedi'i roi ar Lywodraeth Cymru ac UK Highways Ltd., ynglŷn â gwytnwch y bont. Dywedodd bod Llywodraeth Cymru angen darparu amserlen ar gyfer y gwaith cynnal a chadw ar Bont y Borth gan fod pobl angen croesi'r bont i fynychu apwyntiadau yn yr ysbyty, mynd i'r gwaith a'r ysgol a chyrraedd yr orsaf drenau ym Mangor.

Dywedodd y Prif Weithredwr bod Pont y Borth bron yn 200 oed a bod monitro strwythurau o'r fath yn ofyniad statudol. Mae'n rhaid eu harchwilio pob 10 mlynedd a chynnal gwiriadau eraill pob blwyddyn ac felly dylai adroddiad ar strwythur y bont fod ar gael.

Dywedodd Arweinydd y Cyngor bod llythyr wedi cael ei anfon at y Gweinidog dros Drafnidiaeth a Gogledd Cymru yn gofyn am fanylion y gwaith sydd ei angen ar y bont ac i weld beth sydd wedi mynd o'i le o ran y bont. Nododd bod y llythyr yn gofyn am sicrwydd bod y gwiriadau gofynnol wedi cael eu cwblhau. Aeth ymlaen i ddweud bod yr Aelod Seneddol wedi codi'r mater yn Nhŷ'r Cyffredin ac y dyldid adolygu'r amserlen o 10 mlynedd ar gyfer gwirio strwythurau fel y bont.

Dywedodd y Cyngorydd Sonia Williams ei bod hi'n bwysig bod Pont y Borth yn ddiogel ond mae busnesau ym Mhorthaethwy yn poeni y bydd yn rhaid cau'r bont unwaith eto. Nododd bod Gweinidogion Cymru, yn ystod cyfarfod diweddar, wedi methu â rhoi ateb pendant pan ofynnwyd iddynt gadarnhau'r amserlen ar gyfer y gwaith cynnal a chadw a phryd y bydd y bont yn ailagor yn gyfan gwbl.

Roedd y Cyngorydd Douglas Fowlie yn dymuno cael gwybod a fyddai'r Cyngor yn barod i ddigolledu busnesau ym Mhorthaethwy drwy ad-dalu eu trethi busnes.

Dywedodd yr Aelod Portffolio Cyllid, Busnes Corfforaethol a Phrofiad y Cwsmer bod y Cyngor yn gweithredu fel asiant ar ran Llywodraeth Cymru yn gysylltiedig ag ardrethi busnes. Mae'r cyllid a gesglir drwy'r ardrethi busnes yn cael ei anfon ymlaen i Lywodraeth Cymru ac mae'r cyllid hwnnw'n cael ei dalu'n ôl i lywodraeth leol yn unol â'r fformiwla a ddefnyddir ar gyfer y setliad ariannol blyneddol. Nododd nad yw mwyafrif y busnesau'n talu ardrethi busnes gan eu bod o dan y trothwy. Dywedodd Arweinydd y Cyngor bod trafodaethau wedi cael eu cynnal gyda busnesau lleol ers 2022 a bod modd parcio'n rhad ac am ddim ym meysydd parcio Porthaethwy er mwyn helpu i annog pobl i ymweld â Phorthaethwy a chefnogi'r busnesau hyn.

Aeth y Cyngorydd Robin Williams ymlaen i ddweud bod angen gofyn cwestiynau difrifol i'r contractwr a benodwyd i gwblhau'r gwiriadau ar y bont gan fod y gwaith wedi bod yn mynd rhagddo ers 2022; caewyd y bont yn ddirybudd oherwydd bod bolltau ar goll o dan y bont ac fe ddylai'r bont fod wedi cael ei harchwilio'n drwyadl pan gaewyd y bont am y tro cyntaf yn 2022 i weld beth yn union oedd y problemau. Roedd yr Aelodau'n poeni'n arw bod y bont wedi cau'n sydyn oherwydd bod bolltau ar goll o dan y bont a bod cerbydau trwm wedi bod yn teithio dros y bont dros y 3 blynedd diwethaf. Cadarnhaodd y Pennaeth Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff bod y bolltau o dan y bont angen eu newid oherwydd eu bod wedi rhydu ac nid oherwydd bod bolltau ar goll. Nododd bod llythyr wedi cael ei anfon at Lywodraeth Cymru yn gofyn am sicrwydd bod asesiad o'r bont wedi cael ei gwblhau pob 2 flynedd fel bod y Cyngor yn hyderus bod proses asesu drylwyr ar waith. Dywedodd bod cwestiynau wedi cael eu codi â Llywodraeth Cymru ynglyn a ddylai cerbydau trymion fod yn croesi'r bont; ar hyn o bryd mae cyfyngiad a dim ond cerbydau sy'n pwysu hyd at 7.5 o dunelli gaiff groesi'r bont.

Roedd y Cyngorydd Derek Owen yn dymuno cael gwybod os oes asesiad wedi cael ei gwblhau ar Bont Britannia. Dywedodd y Pennaeth Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff mai Network Rail yw'r perchennog a bod cais wedi cael ei wneud am dystiolaeth bod asesiadau manwl wedi cael eu cwblhau ar Bont Britannia.

Dywedodd y Prif Weithredwr ei bod hi wedi bod yn anodd i fusnesau lleol dderbyn cymorth ariannol gan Lywodraeth Cymru pan gaewyd Pont y Borth y tro cyntaf. Byddai'n rhaid i'r busnesau brofi eu bod wedi colli incwm, a dim ond pan oedd y bont a gau. Gan fod y bont bellach ar agor yn rhannol ystyrir bod y bont yn weithredol. Rhoddodd sicrwydd y byddai'r Cyngor yn parhau i ymgysylltu â Llywodraeth Cymru i sicrhau cyllid i fusnesau lleol sydd wedi cael eu heffeithio.

Dywedodd y Cyngorydd Pip O'Neill bod Fforwm Fusnes Cybi wedi derbyn cymorth ariannol yn sgil cau Porthladd Caergybi yn dilyn difrod i'r strwythur angori. Dywedodd yr Arweinydd bod Fforwm Fusnes Cybi wedi casglu'r dystiolaeth angenrheidiol i brofi'r caledi ariannol a wynebwyd gan fusnesau yn sgil cau Porthladd Caergybi. Nododd bod gwaith tebyg yn digwydd yn Ward Aethwy i edrych ar yr effaith ar fusnesau lleol yn sgil cau Pont y Borth yn sydyn yn ddiweddar.

Roedd y Cyngorydd Jeff Evans yn poeni'n arw am gyflwr Pont y Borth a'r ffaith ei bod wedi gorfod cau'n sydyn oherwydd bod y bolltau oddi tani wedi rhydu. Holodd a oes gan fusnesau ffydd yn yr Ynys yn enwedig gyda dyfodiad y Porthladd Rhydd. Dywedodd bod yn rhaid i Lywodraeth Cymru sylweddoli bod trydedd bont yn angenrheidiol. Mae'n rhaid i'r Gwasanaeth Tân ac Achub leoli injan dân ychwanegol ym Mhorthaethwy oherwydd yr ansicrwydd gyda'r pontydd. Dywedodd yr Arweinydd bod y Gweinidog Trafnidiaeth a Gogledd Cymru yn ymwybodol o'r pryderon dros wydwnch y pontydd dros y Fenai. Mae'n rhaid i'r Awdurdod fod yn hyderus bod busnesau eisiau buddsoddi ar yr Ynys, a bydd y Porthladd Rhydd ynghyd â datblygu safle Wylfa yn gwella'r sefyllfa economaidd. Codwyd cwestiynau pellach ynglyn â stacio lorïau HGV ar yr Ynys pan fo'r pontydd ar gau. Dywedodd yr Arweinydd bod cynllun stacio ar waith, ond nid yw'r Awdurdod yn credu bod y cynllun hwnnw'n ddigon gwydn ac mae trafodaethau ar y gweill i atgyfnerthu'r cynllun stacio fel ei

fod yn dderbyniol i gymunedau Ynys Môn. Mae trafodaethau hefyd ar y gweill â Chyngor Gwynedd ynghylch eu gweithdrefnau hwy ar gyfer stacio cerbydau ar y tir mawr. Dywedodd y Prif Weithredwr bod trydedd bont dros y Fenai wedi cael ei gynnwys yng Nghynllun Trafnidiaeth Rhanbarthol Gogledd Cymru, ac y bydd yn ysgogi buddsoddiad mewn trafnidiaeth yn y rhanbarth. Eglurodd yr Arweinydd bod Cynllun Trafnidiaeth Rhanbarthol Gogledd Cymru wedi cael ei fabwysiadu gan y Cyngor hwn a'r Bwrdd Rhanbarthol; mae gwynwch y pontydd wedi cael ei nodi fel un o'r prif heriau yn y Cynllun. Dywedodd yr Arweinydd ei fod yn Aelod o Dasglu Gwynwch Môr Iwerddon sy'n cael ei arwain gan Ysgrifennydd Cabinet Llywodraeth Cymru dros Drafnidiaeth a Gogledd Cymru, Mr Ken Skates AS ynghyd â'r Ysgrifennydd Cabinet dros yr Economi, Ynni a Chynllunio, Ms Rebecca Evans AS a Gweinidog Llywodraeth Iwerddon dros Drafnidiaeth Rhanbarthol a Ffyrdd, Logisteg, Rheilffyrdd a Phorthladdoedd, Mr Sean Canney ynghyd â swyddogion o'r ddwy Lywodraeth. Bydd y Tasglu'n gwella gwynwch y cysylltiadau dros y môr a'r seilwaith ffyrdd.

Fe wnaeth y Cynghorydd Sonia Williams ailadrodd y pwynt bod angen i Lywodraeth Cymru ddwyn y contractwyr sydd wedi cael eu penodi i archwilio a chynnal a chadw Pont y Borth i gyfrif a'r effaith y mae hyn wedi'i gael ar fusnesau ym Mhorthaethwy.

Cafodd y gwelliant i'r cynnig ei dderbyn fel a ganlyn:-

- **Mae Grŵp Annibynwyr Môn yn galw ar Gyngor Sir Ynys Môn i gymryd pob cam posibl er mwyn rhoi pwysau ar Lywodraeth Cymru i ail agor Pont y Borth fel mater o frys.**
- **Caewyd y bont heb unrhyw ymgynghori ymlaen llaw a heb hysbysu'r Cyngor Sir.**
- **Mae gan y Cyngor bryderon dybryd ynglyn â diffyg gwynwch y ddau groesiad presennol dros Y Fenai sydd wedi dod i'r amlwg unwaith eto yn sgil cau Pont y Borth yn gyfan gwbl gan adael un croesiad yn unig.**
- **Mae'r Cyngor hefyd yn siomedig nad yw Llywodraeth Cymru wedi dal y contractwyr i gyfrif ac am eu hamharodwydd i ystyried y cysylltiadau rhwng Môn a'r tir mawr a'r effaith ar drigolion a chymunedau'r Ynys.**
- **Gofynnir i Lywodraeth Cymru gamu i'r adwy a chynnig cymorth i fusnesau tref Porthaethwy, sydd wedi dioddef llawer oherwydd yr holl broblemau efo'r Bont dros y 3 mlynedd diwethaf. Mae busnesau, yn enwedig busnesau lletygarwch, wedi dioddef yn sgil cau'r bont dros nos.**

3. DATGANIAD O'R CYFRIFON 2024/25 A'R ADRODDIAD ISA 260

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 23 Hydref, 2025 i'w gymeradwyo gan y Cyngor.

Dywedodd y Dirprwy Arweinydd a'r Aelod Portffolio Cyllid a Gwasanaethau Tai bod y Datganiad o Gyfrifon drafft ar gyfer 2023/24 wedi cael ei gyflwyno i archwilydd allanol y Cyngor, Archwilio Cymru, i'w harchwilio ar 30 Mehefin, 2025. Yn amodol ar gadarnhad Cyngor Sir Ynys Môn, bydd y Cyfrifon yn cael eu llofnodi gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 a Chadeirydd y Cyngor ac yn cael eu cyhoeddi ar ôl derbyn barn derfynol yr Archwilydd. Y dyddiad cau statudol ar gyfer cwblhau'r Cyfrifon Archwiliedig ar gyfer blwyddyn ariannol 2024/25 yw 31 Hydref 2025.

PENDERFYNWYD derbyn y Datganiad Cyfrifon ar gyfer 2024/25 ac awdurdodi Cadeirydd y Cyngor Sir a'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 i lofnodi'r cyfrifon archwiliedig terfynol ar gyfer 2024/25.

4. AILSTRWYTHURO'R TIM RHEOLI CORFFORAETHOL

Cyflwynwyd adroddiad y Prif weithredwr ar ailstrwythuro'r Tîm Rheoli Corfforaethol i'w gymeradwyo gan y Cyngor.

Dywedodd Arweinydd y Cyngor bod yr adroddiad yn cyfeirio at ailstrwythuro'r Tîm Rheoli er mwyn gwneud newidiadau staffio a fydd o fudd i'r Cyngor ac yn sicrhau gwynwch.

Eiliwyd y cynnig gan y Dirprwy Arweinydd ond amlygodd bod angen newid teitl y ddwy swydd
Pennaeth Gwasanaeth:-

Pennaeth Gwasanaeth - Digidol, Perfformiad a Moderneiddio
Pennaeth Gwasanaeth - Adnoddau Dynol, Cyfathrebu a Phrofiad Cwsmer

PENDERFYNWYD :-

- **Dileu'r swydd Pennaeth Proffesiwn (Adnoddau Dynol) a Thrawsnewid o strwythur Rheoli Corfforaethol y Cyngor;**
- **Creu dau Wasanaeth penodol newydd a Phenaethiaid Gwasanaeth fel a ganlyn:**
Pennaeth Gwasanaeth (Digidol, Perfformiad a Moderneiddio)
Pennaeth Gwasanaeth (Adnoddau Dynol, Cyfathrebu a Phrofiad Cwsmer)
- **Derbyn y penderfyniadau ym mharagraffau 1 a 2 uchod, i awdurdodi'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro i ddiwygio'r Cyfansoddiad i adlewyrchu'r newidiadau uchod wedi i'r Pwyllgor Penodiadau gymeradwyo'r disgrifiadau swyddi newydd.**

Daeth y cyfarfod i ben am 3.15 o'r gloch yp

**Y CYNGHORYDD NON DAFYDD
CADEIRYDD**